JAARGANG 7 | VOORJAAR 2022

De Natuurkijker

Nieuwsblad van IVN en KNNV Amersfoort e.o.

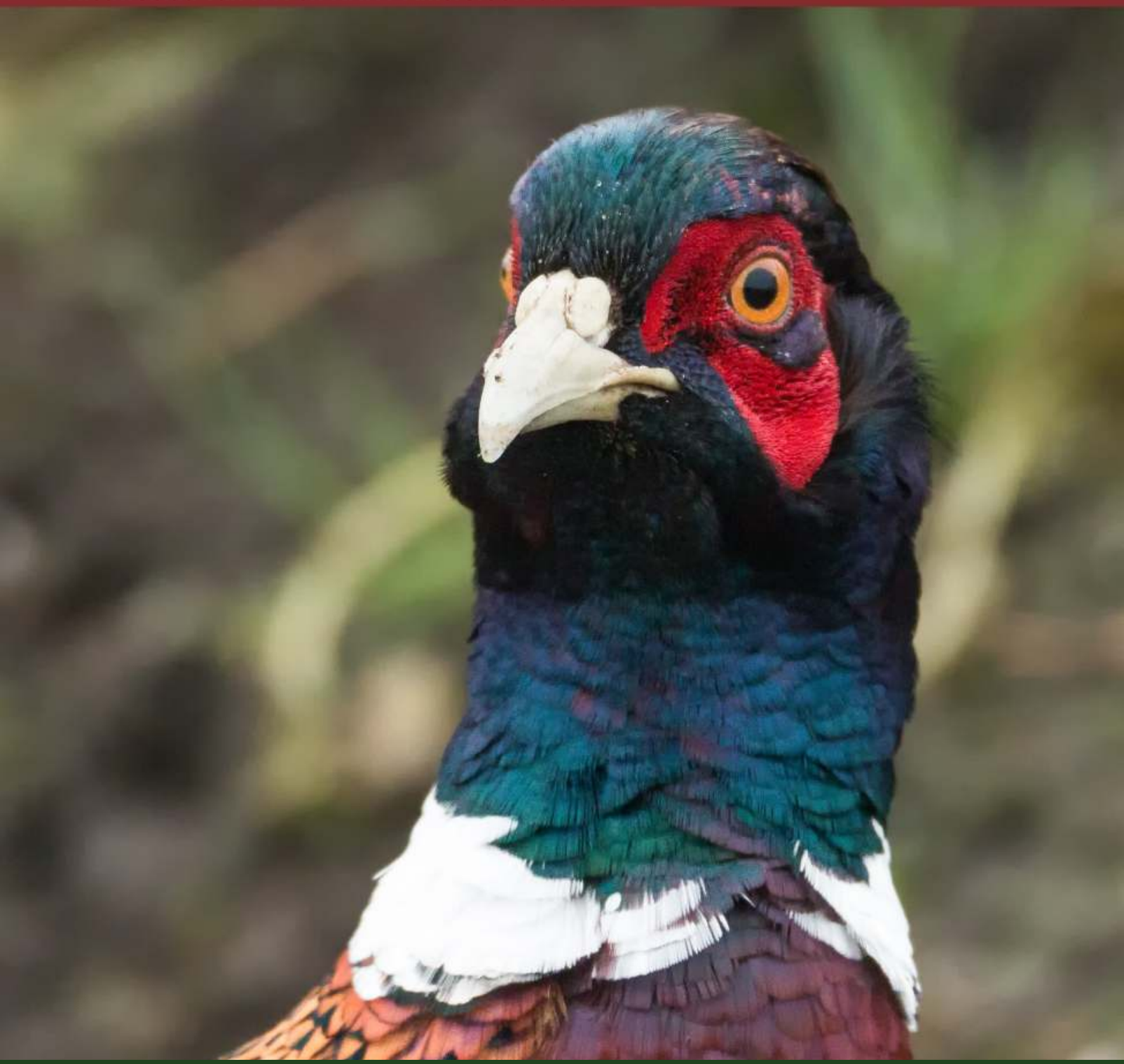

Afscheid en In Memoriam - Winter in Park Schothorst - Korstmossen en Eindejaars Plantenjacht - Fazanten in Arkemheen - Rosse vleermuis - Reukzin van bijen - Muizen op de Heiligenberg - Vlindertuintjes, Vlinderstruik stekken en Heuvelrugtuinen - Groene agenda en Natuuracademie

ivn beleef de natuur!

KNNV vereniging voor veldbiologie

IVN excursies lente 2022

Voorjaar in Park Randenbroek

vrijdag 8 april 2022 van 14.00 tot 16.00 uur

De IVN gidsen namen ons mee naar Park Randenbroek voor een voorjaars-excursie. Dit groene stadspark is in oorsprong een Middeleeuws huis en landgoed, gelegen aan de rand van een moerassig gebied (broek), op een zandhoogte ten oosten van de Heiligenbergerbeek. Het park heeft een grote verscheidenheid aan planten en dieren, met onder andere al tientallen jaren een reigerkolonie, en in het voorjaar veel bloeiende stinsenplanten en voorjaarsbolletjes.

Voorjaar in Park Randenbroek, foto: Kees Geelhoed

Schothorst tot aan de Eem

zondag 24 april 2022 van 14:00 tot 16:00 uur

Start: Parkeerplaats achter Wooncentrum Nieuw Weede, tegenover Altis en Be-fit (Schothorsterlaan 76 in Amersfoort). OV: bus lijn 4, halte Elly Takmastraat. Geschikt voor rolstoelgebruikers. Contact: Wil Schonewille, tel. 033-2572783 of 06-51402753.

Op het boerenland van Landgoed Schothorst werd in de jaren tachtig van de vorige eeuw de wijk Schothorst gebouwd. Eerst het zuidelijke, natte deel en later het hoger gelegen noordelijk deel. We liepen vanuit het park naar de Hamseweg met uitzicht op Hoogland-West, daarna via de wijk naar het Valleikanaal en weer terug naar het park. Onderweg stonden we stil bij cultuurhistorische elementen en natuurwaarden in de wijk, en het belang van de groen--blauwe verbinding met het buitengebied.

Schothorst, natuur in de wijk, foto: Wil Schonewille

Vogelen in het Stationsgebied, kant Soesterkwartier

zondag 15 mei 2022 van 8:30 (!) tot 10.30 uur
Start: Piet Mondriaanplein 244 in Amersfoort. OV: 10 minuten lopen vanaf station Amersfoort Centraal. Geschikt voor rolstoelgebruikers. Contact: Jan van der Linden, tel. 06-53921779.

In verstedelijkte gebieden zoals Amersfoort komen soms wel vijftig vogelsoorten voor. Ook de omgeving van het station is sterk verstedelijkt. Sommige vogels profiteren van de dichtheid van de gebouwen, zoals de slechtvalk, gierzwaluw en zwarte roodstaart. De slechtvalk nestelt in de OLV toren. Hij heeft hier zijn jachtgebied om te jagen op duiven, spreeuwen, bonte specht en ook op gierzwaluwen, die hun nesten hebben in de voorgevel van het Centraal Station. Weer andere soorten gedijen juist in het groen, struweel en braakliggend terrein. Typische soorten worden met een beetje geluk aangetroffen, zoals braamsluiper, zwartkop en tjiftjaf. Gedurende deze IVN excursie maakt u kennis met een aantal van deze vogels, en de natuurgids zal u ook bijpraten over andere stadsvogels. Tip: Neem een verrekijker mee.

Slechtvalk, foto: Jan van de Linden

Wandeling door Bloeiend Bloeidaal

i.s.m. Utrechts Landschap
zondag 12 juni 2022 van 14:00 tot 16:00 uur

Start: Parkeerplaats Koedijkerweg. Meer informatie: Wil Schonewille, tel. 033-2572783 of 06-51402753

Junimaand, zomermaand. Hoe gaat het deze zomer in Bloeidaal? Wel, héél natuurlijk! Of het nu koud en nat is, of warm en droog, ook de natuur in Bloeidaal handelt naar eigen inzicht. Zullen we met elkaar eens gaan kijken? Wandel met ons mee! De gidsen van het Utrechts Landschap en het IVN organiseren gezamenlijk een wandeling door dit prachtige gebied dat inmiddels al meer dan twaalf jaar op een dusdanige manier wordt beheerd dat de natuur maximale kansen krijgt om zich in al haar verscheidenheid aan ons te tonen. De gidsen nemen u graag mee op deze bloemrijke wandeling.

De Natuurkijker

2	Wandeling en excursies
4	Afscheid Ruud van Nus, IVN-voorzitter
4	In Memoriam: Riet Hulsker en Kees Both
6	Park Schothorst: Winter
7	Kostmossen is wintersport
8	Eindejaarsplantenjacht
9	Fazanten in Arkemheen
10	Rosse vleermuis in Amersfoort
11	Reukzin van bijen op Groot Zandbrink
12	Muizen op de Heiligenberg
13	Vrijwilliger in een vlindertuintje
14	Stekjes van de vlinderstruik
15	Heuvelrugtuinen
16	Natuuracademie; Groene agenda

Redactioneeltje

In de vorige Natuurkijker publiceerden we de resultaten van de Eindejaars Plantentelling in de winter van 2020-2021, in dit nummer bieden we de resultaten van dezelfde plantenstruintocht in de winter van 2021-2022. Verder zetten we de schijnwerpers op de fazanten van Arkemheen, op de muizen van de Heiligenberg en op de biodiversiteit in Heuvelrugtuinen, en meer.

In deze jaargang starten we met een nieuwe rubriek. Eric Broer van de KNNV-Vleermuizenwerkgroep Amersfoort (VLAM) zal in ieder nummer een vleermuis in het zonnetje zetten.

Wij weten dat onze lezers in dit seizoen vele duizenden foto's maken, daar vullen we dolgraag twee volle pagina's mee. Stuur je meest bijzondere plaat naar ons redactie-adres, het liefst met het bijbehorende natuurverhaal. We wensen iedereen veel leesplezier en nieuwe natuurbelevenissen toe.

Kees de Heer, Marian Marseille en Olav-Jan van Gerwen

Deadline volgende nummer

De Natuurkijker verschijnt drie of vier keer per jaar. Kopij voor het julinummer moet op 15 juni binnen zijn, via email: redactie.natuurkijker@gmail.com

Bij de voorplaat

Peter Koblenz portretteerde fazanten in het natuurgebied Arkemheen en hij schreef een artikel over het wel en wee van deze vogels. Zie pagina 9.

De Natuurkijker is het gecombineerde blad van IVN en KNNV Amersfoort e.o.
Redactie: Kees de Heer, Marian Marseille en Olav-Jan van Gerwen
email: redactie.natuurkijker@gmail.com

Het IVN en de KNNV hebben werkgroepen die zich bezig houden met onder andere vogels, planteninventarisaties, insecten, vleermuizen, natuurwandelingen, lezingen, cursussen, duurzaamheid, jeugd, ruimtelijke ordening, fotografie en bomen knotten.

IVN | www.ivnamersfoort.nl
vacature IVN-voorzitter
email: voorzitter@ivnamersfoort.nl

KNNV | www.knnv.nl/amersfoort
Arie v.d. Bremer, KNNV-voorzitter a.i.
email: voorzitter@amersfoort.knnv.nl

FSC
www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C017135

Afscheid Ruud van Nus als IVN-voorzitter

Ruud van Nus plant zijn Prunus in het nieuwe voedselbos van Tuinpark Laakzijde. Foto's: Arjan Saaltink

Ruud heeft er even op moeten wachten, maar zaterdag 26 februari 2022 hebben we dan toch 'live' afscheid van hem kunnen nemen als voorzitter van IVN Amersfoort eo. Dat was een zonnig en feestelijk gebeuren.

Met een aantal collega-IVN-ers waren we die zaterdagochtend naar Tuinpark Laakzijde gegaan, in het uiterste noorden van Vathorst, waar onder andere hard wordt gewerkt aan de realisatie van een voedselbos. Ruud Corduwener leidde ons enthousiast rond in het gebied. Hij vertelde boeiend over wat er allemaal bij komt kijken om zo'n prachtige voorziening met hulp van een stuk of tien vrijwilligers van de grond te krijgen. Zo samen in 't veld kwam het begrip voedselbos echt goed tot leven, heel inspirerend. Voor informatie over Tuinpark Laakzijde en het voedselbos, zie https://laakzijde.nl

Aan het eind van de rondleiding overhandigde de ene Ruud aan de andere Ruud een Prunus-boom, die de oud-voorzitter zelf in de grond mocht zetten. En naast de boom een fraai bord met zijn eigen naam erop. "Ik ben hier echt geweldig blij mee", zo verzekerde Ruud, "want door deze boom blijf ik mij nog vele jaren en wie weet decennia verbonden voelen met het IVN. Ik blijf uiteraard lid van het IVN en wie weet kan ik mij ook nuttig maken, bijvoorbeeld door in mijn huidige GGZ-werk een Groene GGZ van de grond te krijgen. Op het moment dat ik wat afstand nam van de IVN-activiteiten, startte landelijk een initiatief onder auspiciën van Nature for Health, Green Mental Health en IVN Natuureducatie met als titel 'de Groene GGZ'. Het idee is om de natuur meer te betrekken bij cure, care en preventie in de GGZ. Denk aan het benutten van mooie terreinen, bieden van behandelingen buiten etc. Als ik erover nadenk, ontstaan er steeds meer mogelijkheden".

Ruud van Nus is ruim zeven jaar voorzitter van IVN Amersfoort geweest. Zijn voorzitterschap kenmerkte zich door een rustige, sociale en open houding en een optimaal gebruik van zijn royale netwerk. Onder zijn voorzitterschap zijn ook de contacten met de KNNV flink aangehaald, wat onder andere heeft geleid tot deze gezamenlijke IVN/KNNV-Natuurkijker. Ook is het bestuur zich onder zijn voorzitterschap meer gaan richten op het ondersteunen van de werkgroepen, waardoor meer samenhang en samenwerking is ontstaan tussen de werkgroepen. Met als resultaat dat het IVN een nog hechtere vereniging is geworden. Veel dank daarvoor Ruud, veel succes met de Groene GGZ en tot ziens!

De functie van voorzitter IVN Amersfoort eo is overigens nog vacant. Dus mochten er geïnteresseerden zijn, neem vooral contact op met Peter Koblens die het voorzitterschap momenteel waarneemt.
Olav-Jan van Gerwen, Anneke Abma en Lenny van Valkenhoef

In Memoriam Riet Hulsker

Lid in de Orde van Oranje-Nassau
Hilligersberg, 29 feb 1932 - Leersum, 5 nov 2021

De laatste reis van Riet…
Vele warme herinneringen zijn gedeeld tijdens de mooie uitvaardienst in het Koetshuis van Kasteel Broekhuizen in Leersum. Deze prachtige locatie, waar het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) van 1971 tot 1997 was gehuisvest, is een dierbare plek voor Riet. Zij kwam hier graag voor de natuur (educatie), om te schaatsen met de familie, om heel veel padden met kinderen over te zetten, en voor haar plantenkennis in de Londotuin. Ook genoot ze hier van de prachtige oude bomen, waarvan er tot haar grote verdriet velen zijn gesneuveld bij de valwind van 18 juni.

Na de geboorte van kinderen heeft Riet haar MO biologie diploma gehaald. Zij was biologie docente op de nijverheidsschool in Wijk bij Duurstede en Valkenheide. Haar liefde voor de natuur, (gehandicapte) kinderen en familie was groots en dit alles met een enorm doorzettingsvermogen. Tot het laatst toe liep ze met familie een rondje naar de uitzichttoren en Tombe van Nellesteijn in Leersum.

Ze was een echte padvindster. Ze heeft haar (klein)-kinderen vuurtjes leren maken, model tipi, en zij kregen altijd slechts één lucifer! Haar tijd was ze ver vooruit en haar kinderen leerden al op jonge leeftijd het afval te scheiden. Ook heeft ze er voor gezorgd dat in Leersum de eerste glasbak werd geplaatst.

In 1982 heeft Riet de natuurgidsenopleiding gevolgd bij IVN Amersfoort. Daarna heeft ze vier keer de gidsenopleiding georganiseerd en veel natuurexcursies gedaan. In 2015 is ze gestopt bij IVN Amersfoort, omdat zij steeds slechter kon zien. Op dinsdag 2 november was ik nog bij haar en we hadden een mooi gesprek. Riet heeft aan IVN Amersfoort prachtige boeken nagelaten.

In een prachtige mand van gevlochten wilgentenen en bedekt met mooie bloemen uit haar tuin lag Riet opgebaard. Tijdens de uitgeleide zongen we het passende padvinders kampvuurlied 'Angels watching over me, My Lord'.

Gerda Schregardus

In Memoriam Kees Both

11 december 1942 - 8 september 2021

Op de foto staat Kees Both, jarenlang lid van de KNNV-afdeling Amersfoort en omstreken. Kees groeide op in Amersfoort. Hij had van jongs af aan belangstelling voor de natuur en was lid van de Christelijke Jeugdbond van Natuurvrienden (CJN). Kees was een natuurkenner en een pedagoog in de geest van Heimans en Thijsse. Altijd bezig met het overbrengen van zijn kennis, maar volgens mij nog meer met verwondering voor de natuur. Hij sprak met groot enthousiasme over zijn eigen ervaringen!

Nadat Kees weer in Hoevelaken woonde, is hij lid geworden van de KNNV en heeft hij in het bestuur destijds de functie van secretaris en natuurhistorisch secretaris op zich genomen. Deze laatste functie ging met name over het organiseren van twee maandelijkse excursies voor leden van de KNNV. De spetterexcursie is een idee van hem, waarbij we met vele leden op bezoek gingen naar een bijzonder natuurgebied 'ver weg' en daar uitleg kregen over dat bijzondere gebied.

Het landgoed Klein Stoutenburg had zijn belangstelling getrokken door de Franciscaanse Communiteit die daar toen woonde. Zo bracht hij meer kennis en verwondering door de KNNV in bij dit bijzondere project.

Een ander idee van hem is dat alles met alles te maken had, en dat een inventarisatie van een gebied een geheel moest zijn. En dat dat dan weer vergeleken kon worden met een eerdere telling van planten en dieren: zo werd een onderzoekje natuurhistorisch!

Kees is ook lid geweest van de Werkgroep Natuurlezingen Amersfoort. Spraakmakende lezingen die hij heeft georganiseerd: 'De veelwijverij van de bonte vliegenvanger' door zijn zoon Christiaan Both, 'Reisje langs de Rijn' door Johan Bekhuis en 'Diersporen' door Annemarie van Diepenbeek.

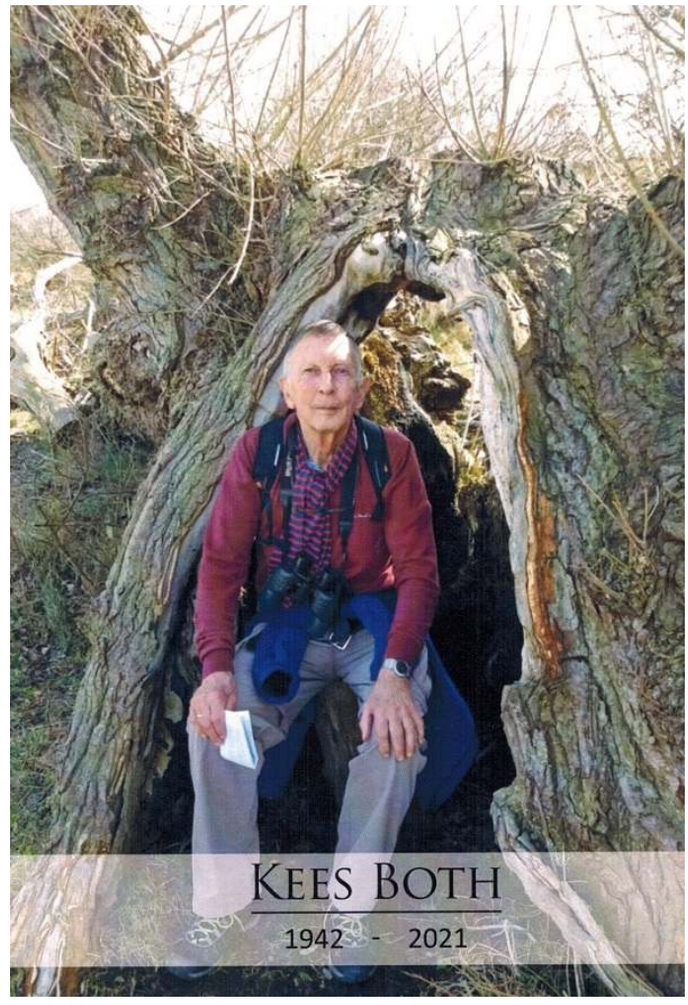

Wij zijn Kees Both zeer erkentelijk voor zijn jarenlange inzet voor de KNNV. We zullen Kees missen en we wensen zijn vrouw Han en hun kinderen heel veel sterkte toe.

Jaap van Gent en Kees van Wegen (oud-bestuursleden KNNV)

PS: In TROUW stond het volgende Naschrift, https://www.trouw.nl/verdieping/kees-both-1942-2021-de-groene-pedagoog-met-het-eerlijke-hart~b6d04b4e/

Opmerkzaam WINTER wandelen

Tekst en foto's: Wil Schonewille

Begin november is er volop herfstsfeer in het bos, het licht kleurt de bladeren extra geel. We komen haast ogen tekort voor alle paddenstoelen, zoals de elzenweerschijnzwam, rodekoolzwammetjes, porseleinzwammen en een veld vol eekhoorntjesbrood. We vinden eikhaas aan de voet van een beuk en diverse eiken, en een biefstukzwam op een eikenstronk. En we staan stil bij de Judasoren op de vlier langs het bospad. Een grillig ogende zwam op een afgezaagde boomstam blijkt de kelderzwam te zijn, berucht om het aantasten van houten funderingen. We bewonderen de vorm, die wel wat lijkt op een vleermuis.

We ontdekken bloemen en gele vruchten in de Japanse sierkwee bij de vijver langs het Winkelpad. Enkele weken later is een deel van de struiken verwijderd en vervangen door inheemse struiken. Er groeiden erg veel bramen tussen en die konden niet meer beteugeld worden, blijkt uit een praatje met de uitvoerenden. Een deel wordt geschikt gemaakt voor wilde bloemen, de beschoeiing is verwijderd. Op de knotwilg groeit een plant die we niet direct thuis kunnen brengen. Het blijkt muursla te zijn.

Bij de vijver van Emiclaer valt ook altijd wat te beleven. In het moerasje worden de struiken flink gedund, de gagel krijgt zo veel meer ruimte. Aan de waterkant hangt een sleedoorntak vol pruimpjes, in de bloemperken aan de overkant staat nog van alles in bloei. Op het water meerkoeten, futen en kuifeenden. In een hoge boom rusten vaak wat aalscholvers.

In Zielhorst verliest de Ginkgo niet alleen zijn bladeren, maar ook de zeer onwelriekende pruimpjes. In Japan zijn de pitten een lekkernij, daarom worden hier meestal mannelijke exemplaren aangeplant.

Eind november is het regenachtig. Aan de elzenproppen hangen glinsterende druppels, het lijken wel lichtpuntjes op deze donkere dag. Mossen houden juist van regen, ze vallen dan extra op. Aan een eik ontdekken we diverse soorten gallen. De grillige gevormde ramshoorngallen zijn moeilijk te fotograferen, maar bijzonder om te zien. Na een stormachtige dag zijn enkele takken uit de tulpenboom gewaaid. De restanten van de kegels laten zich nu goed bekijken. We zien weer uit naar de prachtig roomgele bloemen die in mei tevoorschijn komen. Maar tot die tijd valt er in de winter nog veel moois te beleven. In de vegetatietuin bijvoorbeeld, komen enkele puntjes van sneeuwklokjes alweer tevoorschijn.

Begin december zowaar een klein laagje sneeuw, we genieten van het winterse beeld. Op de stam van een kersenboom zit een glanzige massa. Het blijkt het gevolg van gomziekte te zijn, niet zo best voor de boom, wel bijzonder om te zien. Blij worden we van de hazelaar, de katjes bijna open en de rode puntjes van de vrouwelijke bloeiwijze zijn er al. In het moerasje zit ook al enkele dagen een kievit, zou de winter nog komen vragen we ons af? Bij het koetshuis zien

Park Schothorst

Elke dinsdagochtend verzamelt zich een groepje wandelaars bij het Groene Huis, voor een wandeling (aangepast aan de corona beperkingen) gericht op waarnemingen in en rondom Park Schothorst. Wil Schonewille doet hiervan verslag in haar rubriek 'Opmerkzaam wandelen'. Wil je ook een keer meelopen? Informatie bij Wil, telefoon 06-51402753.

Kelderzwam

Ginkgo

Kersenboom met gomziekte

we af en toe en eekhoorn scharrelen en sierlijk springen van tak naar tak. Dat zijn bonus momenten. Net als de lach van de groene specht. In het bos vinden we roodbruin viltachtig weefsel aan de binnenkant van een afgezaagde beuk. Het blijkt luchtmycelium te zijn van de viltinktzwam, best bijzonder vinden we zelf, om maar de zwijgen van de slijmzwammen, met de meest fraaie namen en kleuren. Na enkele dagen zijn ze alweer verdwenen.

Na half december konden we, door het aanscherpen van de coronamaatregelen, helaas niet meer als groep op pad. We hielden contact via de groepsapp en wisselden waarnemingen uit. Zoals begin januari de bloei van de gaspeldoorn en winterkamperfoelie bij het bijenhuis. Leuk was het om de korstmossenroute van het Groene Huis te lopen. Niet alles werd gevonden, maar het UV mos was niet te missen, net als het bekermos en heksenvingermos, leuk om te zien.

In januari nog steeds mild weer, een enkele krokus en winterakoniet laten zich alweer zien. De gele kornoelje naast het Groene Huis toont een eerste bloemetje en zo blijven we genieten van het buiten zijn. Met het versoepelen van de regels kunnen we vanaf februari weer samen speuren naar de eerste lentebodes op het mooie landgoed Schothorst.

Korstmossen is wintersport

Tekst en foto's: Arie van den Bremer

De winter is een mooie periode om naar korstmossen te kijken. Ik ben lid geworden van de mossen- en korstmossenwerkgroep in Zeist. Deze werkgroep is recent naar de Stompert geweest, vlakbij het Militair Luchtvaartmuseum, en daarbij was Kok van Herk uitgenodigd. Hij is medeauteur van de 'Veldgids Korstmossen' van de KNNV uitgeverij en dat was een buitenkansje. Ik had stukjes korstmos meegenomen, onder andere van bomen in De Schammer, en vroeg of hij daar naar wilde kijken. Nou, met alle plezier.

Twee dagen later reageerde hij enthousiast, een van de stukjes was misschien valse kringkorst. Hij gaf een GPS-coördinaat door met de vraag of dat de vindplaats was. Ik met die coördinaat naar de plek waar ik dat stukje vandaan had gehaald, maar dat bleek er twee kilometer naast te zitten. De bedoelde boom was een zeer oude zomereik in het centrum van Leusden (oud-Hamersveld) aan de Hamersveldseweg, vlak bij de kerk. Ik heb detailfoto's van de korstmossen op die boom gemaakt, in de hoop dat dit valse kringkorst zou zijn, maar het bleek allemaal kauwgommos en bleek speldenkussentje te zijn. De boom wordt er helemaal wit van. Dus geen valse kringkorst meer. De stukjes die ik had meegenomen bleken bleekgele

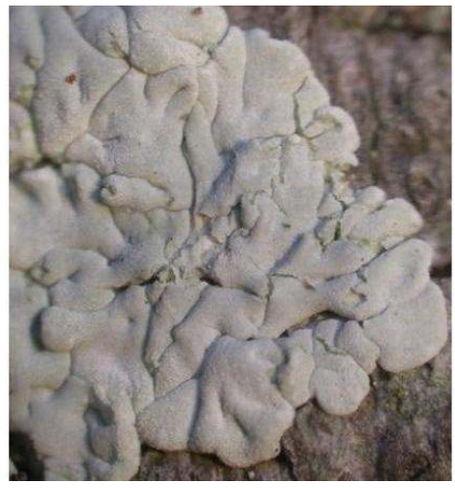

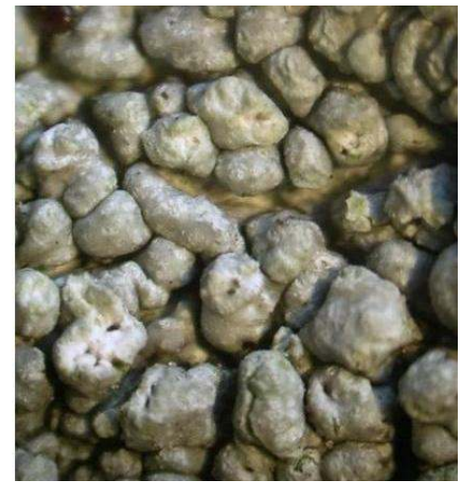

Zomereik aan de Hamersveldseweg; Kauwgommos; Bleek speldenkussentje

schotelkorst te zijn, met als belangrijk kenmerk dat die meestal op de Noordoost-kant van een boom zit, en dat is voor korstmossen ongebruikelijk.

Hoe weet Kok van Herk dat die boom daar staat? Tijdens de excursie door de Stompert in Soesterberg vertelde hij uitvoerig over zijn opdracht van de provincie Utrecht om de ontwikkeling van korstmossen in de provincie te monitoren. Hij doet dat al sinds 1970 en zijn laatste rapportage is te vinden op https://www.provincie-utrecht.nl, zoek op 'Rapport korstmossen Utrecht 2019'. Het meetnet van Kok van Herk bestaat uit 210 locaties, met in totaal 1823 bomen, waarvan de helft zomereik. En een van die locaties is dus die boom aan de Hamersveldseweg bij de kerk. Al die bomen gaat hij om de zoveel jaar langs en noteert wat er op groeit. Over de resultaten kan hij boeiend vertellen. Dat doet hij onder andere richting beleidsmakers, als het gaat om informatievoorziening met betrekking tot milieu-invloeden, zoals stikstof en ammoniak.

In onze omgeving is De Schammer een toplocatie voor korstmossen. Ik heb er zeker vijftig soorten gevonden, vooral op zomereiken en essen, maar ook op steen en op beton bij de fietstunnel naar Schuilenburg. Het is erg leuk om je in de wintermaanden te verwonderen over de vormen en kleuren van korstmossen.

Eindejaars Plantenjacht 2021-2022

Door Arie van den Bremer

Ook dit jaar rond Kerst en de jaarwisseling is onze KNNV-plantenwerkgroep op pad gegaan, vijf keer met in totaal tien mensen, om mee te doen aan de Eindejaars Plantenjacht 2021-2022 die werd georganiseerd door Floron. De resultaten staan in de tabel.

Dit jaar hebben we opvallend weinig soorten bloeiend aangetroffen, namelijk 38. Vorig jaar waren dat er 78, met als mogelijke verklaring dat er toen wel op negen locaties is gekeken. En ook dat het nu vlak voor de Kerst een paar nachten had gevroren, is wel een aannemelijke verklaring voor het relatief lage aantal... Zeven soorten zijn overal gevonden (zie alle vijven in kolom Tot). In de kolom 'Flor' ofwel Floron staat op welke plaats de soort landelijk staat (top 25). We hebben ditmaal heel wat soorten gevonden die niet in de landelijke top-25 staan.

Vanwege de corona mochten we maar in groepjes van twee op pad. Als we met meer mensen waren, ging elk groepje een eigen kant op, met een plastic zakje om gevonden bloemen in te doen. Aan het eind werden de zakjes omgedraaid en zo konden we alles noteren. Op de foto zijn we daarmee bezig op het Elisabethterrein. Het was vaak mooi weer en altijd gezellig, en ook dat is belangrijk.

Eindejaars plantenjacht op het Elisabeth-terrein.

	Soortnaam	1-E	2-S	3-A	4-H	5-S	Tot	Flor
1	Canadese fijnstraal	X	X	X	X	x	5	9
2	Klein kruiskruid	X	X	X	X	X	5	3
3	Madeliefje	X	X	X	X	X	5	1
4	Paardenbloem	X	X	X	X	X	5	5
5	Paarse dovenetel	X	X	X	X	X	5	6
6	Straatgras	S	X	X	X	X	5	2
7	Vogelmuur	X	X	X	X	X	5	4
8	Duizendblad	X		X	X	X	4	10
9	Herderstasje		X	X	X	X	4	7
10	Gewone hoornbloem		X	X	X		3	22
11	Kleine brandnetel		X		X		3	
12	Tuinwolfsmelk	X	X		X		3	11
13	Gewone melkdistel	X		X			2	12
14	Hazelaar		X			X	2	17
15	Kleine varkenskers		X	X			2	
16	Kleine veldkers				X	X	2	14
17	Reukloze kamille		X			X	2	18
18	Witte dovenetel		X		X		2	8
19	Zomerfijnstraal	X				X	2	
20	Akkerdistel		X				1	
21	Bezemkruiskruid		X				1	15
22	Bijvoet			X			1	
23	Bonte wikke	X					1	
24	Dagkoekkoeksbloem			X			1	
25	Echte kamille				X		1	
26	Gaspeldoorn					X	1	
27	Gekroesde melkdistel					X	1	
28	Gestreepte dovenetel				X		1	
29	Gest. teunisbloem	X					1	
30	Grote maagdenpalm	X					1	
31	Herik				X		1	
32	Hoge fijnstraal				X		1	16
33	Peen	X					1	
34	Raapzaad			X			1	24
35	Reigersbek			X			1	
36	Reukloze kamille			X			1	
37	Rozemarijn					X	1	
38	Scherpe boterbloem				X		1	13

TABEL: Eindejaars plantenjacht KNNV Amersfoort 2021-2022
Codes: 1-E = Elisabethterrein; 2-S = Schammer; 3-A = Achterveld; 4-H = Hamersveld; 5-S = Schothorst; Tot = Totaal per soort; Flor = Rangorde Floron

Fazanten in Arkemheen

Tekst en foto's: Peter Koblenz

Als het weer een beetje mee zit, probeer ik vaak een rondje door Arkemheen te maken. Deze mooie Natura-2000 polder ten noorden van Amersfoort is rijk aan weide- en watervogels. 's Zomers maak je goede kans om de hier broedende steltlopers als kievit, grutto, scholekster en tureluur te zien, en in de winter is het een komen en gaan van allerlei wintergasten.

Eén van de standvogels is de fazant. Voor mij is de fazant één van de vogels uit mijn jeugd. Net als vele andere Amsterdammers ging ik met mijn ouders 's zomers op vakantie in het Noord-Hollandse duingebied. Hele zomers verbleven we in Bakkum en dan zwierf ik door de duinen. Er ging geen dag voorbij dat we geen fazanten zagen, en er stond altijd een vaas met fazantenveren in ons zomerhuisje. Met mijn rondjes Arkemheen bevind ik mij nu opnieuw in een levensfase waarin ik regelmatig fazanten zie. Het zijn er echter veel minder dan vroeger.

De fazant, die als ingeburgerde exoot wordt gezien, is al sinds de Romeinen in de voorlopers van Nederland te vinden. De Romeinen waardeerden de fazant om zijn vlees en zij zorgden ervoor dat deze vogel zich over Europa verspreidde. Het dichtstbijzijnde oorspronkelijke leefgebied van de fazant ligt ten westen van de Kaspische Zee, in Georgië en het Russische Kalmukkië, maar hij komt van nature ook voor in het verre Azië van Vietnam tot in Korea.

Rond de achttiende eeuw werden de vogels op grote schaal geïmporteerd, gefokt en losgelaten om bejaagd te worden voor de plezierjacht. Door deze tweede importgolf is het Nederlandse bestand een mengsel van dertig ondersoorten. Dit is onder andere te zien is aan de kleur variatie van het verenkleed, en de wel of niet aanwezige witte halsband bij het mannetje.

In Nederland is het fokken en uitzetten voor de jacht vanaf 1978 afgebouwd, en sinds 1993 verboden. Dit

Een mannetjes fazant heeft vaak een witte halsband

had grote gevolgen voor de fazantenstand. Na een afname van meer dan 40 procent lijkt de broedpopulatie zich nu rond de 20.000 territoria te stabiliseren.

Fazanten kunnen in verschillende gebiedssoorten voorkomen. In de oorspronkelijke leefgebieden tref je ze vooral in laaglandbossen, maar hier geven ze de voorkeur aan ruigten, afgewisseld met open grasland, akkers en duingebied. Het zijn oorspronkelijk zaadeters, maar ze hebben zich aangepast aan het voedselaanbod van hun omgeving. Je kunt ze eigenlijk wel beschouwen als omnivoren. Naast granen en zaden eten ze ook slakken, insecten, hagedissen en hazelwormen. Ik heb zelfs een keertje drie hanen betrapt die zich te goed wilden doen aan een karkas van een haas. Door mijn aanwezigheid gingen er twee op het hek zitten, wachten tot ik weg was.

In de winter vormen fazanten groepjes die samenscholen op plekken met voedsel en dekking, over het algemeen in de buurt van de broedplaats. Fazanten zijn namelijk uitgesproken standvogels, die op zoek naar voedsel te voet rondtrekken door hun leefgebied. Grotere verplaatsingen dan enkele honderden meters lijken niet voor te komen. In het vroege voorjaar vallen de wintergroepen uiteen in kleine harems, bestaande uit één haan en enkele vrouwtjes. De balts begint eind februari. Het mannetje trekt met

Twee mannetjes fazanten op een hek in polder Arkemheen

Een vrouwtjes fazant is een mooie vogel met verborgen kleuren

De staartveer van een fazant

In het vroege voorjaar vallen de wintergroepen uiteen in kleine harems, bestaande uit één haan en enkele vrouwtjes

zijn extravagante verenkleed de meeste aandacht. Het vrouwtje is goed gecamoufleerd en moeilijk te spotten; een mooie vogel met verborgen kleuren. De vrouwtjes broeden tussen april en juni de eieren uit, 8 tot 12 per nest. Zij blijven met hun jongen vaak uit het zicht. De jongen zijn nestvlieders en eten de eerste twee weken vooral insecten.

Fazanten blijven bij onraad zo lang mogelijk zitten. Zij zullen pas op het laatste moment met veel kabaal op de vlucht gaan. In mijn jeugd heb ik mijn opa vreselijk zien schrikken toen hij dacht dat hij een mooie staartveer van een fazant had gevonden. De fazant zat er echter nog aan vast en hij ging er met een gigantisch kabaal vandoor toen mijn opa de veer wilde oppakken.

Mochten jullie fazanten willen spotten, dan is de ochtend en namiddag het beste tijdstip. De beste plek voor fazanten in Arkemheen is het gebied rondom de parkeerplaats van stoomgemaal Arkemheen, voorheen Hertog Reijnout. Veel plezier en succes.

Rosse vleermuis

Tekst en foto's: Erik Broer

De vleermuis is bijzonder in veel facetten. Het belangrijkste aspect dat de vleermuis bijzonder maakt, is wel dat de vleermuis het enige zoogdier is dat zelfstandig kan vliegen. Maar we moeten eerst begrijpen dat 'de' vleermuis wel erg generaliserend is. Europa kent ongeveer vijftig vleermuissoorten, Nederland ongeveer twintig en rond Amersfoort zien we er ongeveer tien. Daar tellen we driemaal het woord 'ongeveer'. Vleermuizen houden zich nu eenmaal niet aan geopolitieke grenzen. Zo af en toe zien we wel eens een dwaalgast. In één van de volgende artikelen zoomen we daar verder op in.

Eemgaarde flat: een rosse vleermuis verlaat zijn verblijf in de spouwmuur.

Vleermuizen in Amersfoort

Eric Broer verzorgt in deze jaargang van de Natuurkijker een rubriek over vleermuizen. Wil je meer leren over vleermuizen in Amersfoort? Kom meedoen met een van de onderzoeken van de KNNV-Werkgroep Vleermuizen in Amersfoort (VLAM). Voor informatie en vragen: mail naar werkgroep@vleermuizenamersfoort.nl

We starten met een vleermuissoort die zich - zo blijkt in Amersfoort - ook niet altijd aan grenzen houdt, de rosse vleermuis. Deze vleermuis komt voor van West-Engeland tot Midden-Azië en van Zuid-Scandinavië tot Italië. In dit deel van Europa kennen we de rosse vleermuis vooral als boombewonende soort. Ook in Amersfoort zijn recent meerdere plekken ontdekt, waar zij holtes in bomen gebruiken als verblijfplaats. Zo is er een kraamkolonie bekend in park Schothorst en in 2021 is nog een kolonie van zo'n 45 dieren ontdekt in Coelhorst.

Enkele jaren geleden is er echter een verblijfplaats van rosse vleermuizen ontdekt waarbij het dier zijn grens had verlegd van boom naar gebouw! In de spouwmuren van de Eemgaarde flat aan de Dorresteinseweg huist een enorme kolonie rosse vleermuizen. In 2020 hadden onderzoekers van het bureau EcoGroen een trainingsavond bij deze flat. De kolonie groeide de jaren daarvoor al met tientallen per jaar, maar het aantal wat Mark Hoksberg en zijn collega`s

die avond telde, was buitengewoon fenomenaal. Ruim 240 rosse vleermuizen verlieten die avond hun verblijfplaats in de spouwmuur van de flat.

De vleermuizen die in Nederland voorkomen, zijn insecteneters. Het voedsel van de rosse vleermuis bestaat vooral uit tweevleugeligen, wantsen, kokerjuffers, kevers en nachtvlinders. Met zijn spanwijdte tot 45 centimeter is het een van de grootste soorten van Nederland. Zijn vacht is, zoals zijn naam al verklapt, prachtig diep roodbruin met een mooie glans. Dat gecombineerd met zijn ferme oren, forse snuit en grote kraalogen maken het een hele verschijning.

Rosse vleermuis in de hand. Pak vleermuizen nooit zomaar op, raadpleeg een deskundige.

In Park Randenbroek zijn na de herinrichting in 2013 een groot aantal vleermuiskasten opgehangen. Deze kasten worden jaarlijks door de Werkgroep Vleermuizen Amersfoort gecontroleerd en schoongemaakt. Hierbij zijn tijdens de laatste controle in het late najaar van 2021 ruim vijftig rosse vleermuizen geteld. De rosse vleermuis is een migrerende soort en het is aannemelijk dat dit dieren zijn uit koudere streken van Europa, die hun winter doorbrengen in ons - voor hen - mildere klimaat.

Wil je zelf een rosse vleermuis zien vliegen? Kijk dan rond in de avondschemering, boven de boomkronen in een van de mooie Amersfoortse parken. Let dan op een vleermuis met lange smalle vleugels.

Park Randenbroek: rosse vleermuizen in een vleermuizenkast.

Reukzin van bijen

Door Willem A. van Dijk, imker en natuurliefhebber

"*Mij spreekt de blomme een tale*" - Priester en dichter Guido Gezelle (Brugge, 1 mei 1830 - 27 november 1899) heeft het in zijn bekende gedicht al over de reukzin van bijen. De drie verzen getuigen van zijn bewondering voor de wondere wereld van de honingbij in relatie tot bloemen. "Mij spreekt de blomme een tale, mij is het kruid beleefd, mij groet het altemale dat God geschapen heeft". Het tweede vers: "Wat hangt daar te praten aan de blomme, o bruine bie, waarop, waaruit, waarover ik u ronken hore en zie" en vervolgens het derde vers: "Gij zijt er met uw neuze en met uw tong al ingegaan, Gij hebt er aan geroken en van alles aan gedaan". Gezelle was een minnaar van de natuur en bracht die schoonheid in verband met de schepping van de aarde door God over in zijn gedichten. Ook Thijsse, een uitmuntend waarnemer, uit zich in zijn boeken van bewondering in de wisselwerking van bloemen en hun bezoekers.

De klier van Nasonov - Kenden ze elkaars geschriften, de dichter Gezelle en de natuurkundige Nikolaj Nasonov (Moskou, 1855- 1939)? Op een geheel verschillende wijze schreven zij over kleur en geur en tastzin van bijen. Al in 1883, in dezelfde periode toen Gezelle leefde, ontdekte Nasonov bij de werkster van onze gewone honingbij (Apis mellifera) een tot die tijd nog niet beschreven orgaan. Het bedoelde orgaan ligt aan de voorzijde van het rugschild van het zesde of laatste achterlijfssegment. Het ligt verborgen, maar wanneer de huishouding van de bijen op de een of andere wijze in de war is, worden de werksters

De bloemen en hun vrienden op Groot Zandbrink

Willem A. van Dijk is imker op Hoeve Groot Zandbrink, een monumentale boerderij met een groen activiteitencentrum, op een unieke locatie aan de Postweg tussen Leusden en Achterveld.
In 1934 schreef Jac. P. Thijsse het mooie Verkade album 'De bloemen en haar vrienden', over de relatie tussen bloemen en insecten. Geïnspireerd op dat album zal Willem ons in deze rubriek vertellen over 'de bijen en hun vrienden' op Groot Zandbrink.

waargenomen in een eigenaardige houding. Zij heffen het achterlijf op en krommen het uiteinde daarvan omlaag. Je ziet dan een witte band. Nasonov zocht naar de functie. Hij sprak veronderstellingen uit, maar het bleef vooralsnog onbekend. Bekende wetenschappers zoals Sladen en Muller beschouwden het orgaan dat een sterk riekende stof afscheidt, die door het slaan van de vleugels verder wordt verspreid, als een communicatiemiddel. Men gaat er nu van uit dat het een klier is die een rol speelt bij het verspreiden van stoffen waardoor andere (gedesoriënteerde) bijen de korf of kast terug vinden. De klier is naar Nasonov vernoemd.

Feromonen met verschillende functies - Op 1 januari dit jaar, bij een relatief hoge temperatuur voor de tijd van het jaar, vlogen onze bijen al op Groot Zandbrink. Ik rommelde voor de kast en onmiddellijk gonsden een aantal bijen om mijn hoofd. Voor mijn gevoel hadden ze niet veel goeds in de zin. Hadden ze elkaar een boodschap doorgegeven? Het begrip feromoon is in de ecologie bekend: een vluchtig molecuul dat boodschappen overbrengt tussen individuele organismen van eenzelfde soort. Honingbijen geven een agressieferomoon af als hun korf of kast bedreigd wordt. Dit zet de werksters aan tot aanvalsbereidheid. De imker gebruikt rook van tabak om die gevoeligheid te overstemmen. Die rookverspreiding gebruikt hij pas bij interne inspectie van de de korf of kast.

Bombus lucorum, Grote aardhommel in de bijentuin van Groot Zandbrink

De nasonovklier, een geurklier van de werkstersbijen (bron: Wikipedia)

Bijen, maar ook vlinders gebruiken als zintuig speciale detectiecellen op de antennes om voederplanten te lokaliseren en te onderscheiden, die elk een unieke mix van geurchemicaliën afgeven. Momenteel vliegt de vlinder het Oranjetipje volop. Vooral Pinksterbloem, Look zonder look en de ruimschoots bloeiende Judaspenning in onze tuin, oefent aantrekkingskracht op ze uit.

Bloemvastheid - Een ander fenomeen bij bijen is de bloemvastheid. De hommel vliegt van bloem tot bloem om stuifmeel (eiwitten) en nectar (suikers) te vergaren. De honingbij is kieskeuriger. Heeft ze eenmaal een bloemsoort ontdekt, bijvoorbeeld krokussen, dan blijft zij die bloemsoort bezoeken zonder zich af te laten leiden. De fruitteler maakt van die eigenschap gebruik. Ze zijn polylectisch, daardoor minder kwetsbaar omdat bij het verdwijnen van de stuifmeelbron ze vrij snel kunnen omschakelen. Van de overige ongeveer 350 soorten solitaire bijen (hebben geen wasklieren!) zijn de meesten beperkt polylectisch. Kwetsbaar, omdat ze slechts één plantenfamilie en slechts enkele plantengeslachten bezoeken. Zeer kwetsbaar zijn de soorten die zich slechts op één plantengeslacht (oligolectisch), of slechts één plantensoort (monolectisch) hebben gespecialiseerd.

Kijk in het landschap om je heen naar de omringende plantengroei, dan wordt het ook snel duidelijk hoe het gesteld is met de wilde bijenfauna…

Muizen op de Heiligenberg

KNNV Amersfoort ontvangt NJN

Tekst en foto's: Arie van den Bremer

De Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN) is dé vereniging voor jongeren tussen de 11 en 25 jaar die graag de natuur in gaan en willen weten wat ze daar zien. De leukste manier om dat te doen is door op kampen en excursies te gaan. Ik leerde Minka Kocks van de NJN kennen toen zij voor 'De Groene Belevenis' in Leusden een muizenonderzoek deed. Ik dacht gelijk aan een dergelijk onderzoek in het Moorsterveld. Ze voelde daar wel voor en het plan was dat in een weekend in november doen. NJN-ers zijn scoutingachtige typen en zij stellen geen hoge eisen. Het leek me een uitdaging een slaapplek voor hen te vinden. Dat lukte via Remco Jousma van stichting De Boom. Zij boden een slaapplaats in Huize Heiligenberg aan, dat grote witte gebouw aan de Heiligenbergerweg, dat werd gebruikt als kantoor, maar het staat nu leeg. Luxe keuken en toiletten en ook nog volledig verwarmd. Om te eten en slapen brachten de NJN-ers zelf potten, pannen en slaapzakken mee. Als tegenprestatie is een muizenonderzoek uitgevoerd in de omgeving van het gebouw.

Een week voordat de groep arriveerde, werden de vallen (life-traps) geplaatst, met hooi en in open stand. De muizen krijgen dan een week de gelegenheid in en uit de vallen te lopen, zodat zij er aan kunnen wennen (pre-baiten). In totaal zijn 84 vallen geplaatst, steeds twee aan twee met een tussenafstand van circa tien meter. Op vrijdagavond werden alle vallen voorzien van wortel, appel, pindakaas en meelwormen en tegelijk op scherp gezet. De vallen werden om de acht uur gecontroleerd op aanwezigheid van muizen. Van de gevangen exemplaren werd de soort, de locatie en zo mogelijk het geslacht genoteerd., daarna werden zij weer vrijgelaten. De eerste ronde was om 07.00 uur in de ochtend, daarna om 14.00 uur en in de avond om 22.30 uur. Totaal vier keer. Het is een hele klus om, meestal in het donker, rond Huize Heiligenberg 84 life-traps te controleren en zo nodig weer van droog hooi en eten te voorzien. In totaal werden maar liefst 197 bosmuizen en 85 rosse woelmuizen gevonden.

Tussen de bedrijven door bleef er tijd over voor andere dingen en daarom is er een aanvullend programma gemaakt. Zaterdagmorgen een mossenexcursie in Nimmerdor, onder leiding van Jan Pellicaan van de

Huize Heiligenberg

Er werden in totaal bijna driehonderd muizen gevangen, met Life-traps voor het vangen van muizen.

BLWG, en zondagmorgen een korstmossenexcursie in de Schammer, door ondergetekende. Maar die zaterdagmorgen viel de regen met bakken uit de lucht. Wat te doen? As alternatief voor de excursie heeft Jan toen een mossenverhaal gehouden met de PowerPoint presentatie van de Natuuracademie, met levend mosmateriaal uit het park.

Op zondag was het mooi weer en hebben we korstmossen langs de Schammersteeg bekeken. De Schammer is een toplocatie voor korstmossen, niet alleen op bomen, maar ook op steen en dood hout. Bijzonder is bijvoorbeeld het talud met basaltblokken tegen het gebouw van de hockeyclub. In de omgeving van de Schammersteeg zijn wel vijftig soorten te vinden.

Al met al heeft de NJN een leuk weekeinde gehad, neem ik aan. En ik heb geleerd hoe een muizenonderzoek in elkaar steekt.

Vrijwilliger in een vlindertuintje

door Wil Schonewille

Aan de Hooglandse kant van Landgoed Schothorst ligt een serie vlindertuintjes. Elk van de twintig tuintjes heeft een paaltje met een nummer. Het initiatief voor de vlindertuintjes komt van de Werkgroep Groen, onderdeel van het Hooglands Dorpsteam, dat zich inzet om, samen met de bewoners, het groen in en rondom Hoogland te behouden en te versterken, en zo de vlinderstand te verbeteren. Een folder geeft informatie over vlindervriendelijk beheer en beschrijft een vlinderroute die de tuintjes verbindt. Op de site wordt een oproep gedaan aan enthousiaste tuiniers om zich te melden, er zijn nog tuintjes vrij.

IVN-er Gert van Erk is vrijwilliger in tuintje nummer 4, gelegen tussen de Duivensteeg en het Dekzandpad. Gert is er via een sportvriend bij betrokken geraakt, en samen hebben ze de zorg voor het tuintje op zich

Groene organisaties op Landgoed Schothorst

IVN'ers en KNNV'ers zijn vaak ook bij andere groene organisaties actief. Op landgoed Schothorst zijn daar diverse voorbeelden van. In de komende afleveringen vertellen zij hun verhaal.

WERK AAN DE WIJK HOOGLAND

genomen. De gemeente Amersfoort heeft de plek destijds gebruiksklaar gemaakt, een wilde bloemenmengsel van het CME deed de rest. Het streefbeeld is nu een kleurrijke blikvanger van vooral inheemse planten.

Na het volgen van de natuurgidsenopleiding, midden jaren tachtig bij IVN Soest, is Gert enkele jaren actief geweest als natuurgids. Sinds zijn verhuizing vanuit Bunschoten naar Zielhorst in Amersfoort is hij ondersteunend lid. Van de kennis die hij als IVN gids heeft opgedaan heeft Gert altijd profijt gehad. Als leerkracht op de basisschool ging hij regelmatig met zijn klas op bezoek in het CNME, nu het Groene Huis, en nam hij de klas vaak mee naar buiten om te toetsen of dat wat in de boeken stond wel echt zo was. Ook heeft hij een collega geholpen bij het opzetten van een lesmodule voor natuurlessen.

Tijdens ons gesprek, eind januari, staan een enkel madeliefje, paarse dovenetel en nog wat zomerfijnstraal in bloei. Het is elk jaar weer een verrassing wat er terugkomt of zich nieuw heeft gevestigd. Gewenste planten krijgen de ruimte, bij droogte wordt geen water gegeven. Aan de rozetten is te zien dat de Teunisbloem het hier goed doet. Peen en duizendblad zijn aan het opkomen en ook het blad van de klaprozen laat zich alweer zien. Jacobskruiskruid is heel goed vertegenwoordigd. Voor de tuiniers een reden om die in toom te houden.

Op zijn fietstochten in de omgeving verzamelt Gert zaad van planten die ze graag willen hebben. Zoals van de kaardenbol, maar dat is niet opgekomen. Een langslopend echtpaar hoort ons gesprek en biedt zaailingen aan uit hun tuin. Gert vertelt dat mensen graag de tijd nemen voor een praatje. Bloemen worden weleens geplukt, een buddleja is zelfs helemaal uitgespit. Hondenpoep werd zo vervelend dat tijdelijk

Gert van Erk onderhoudt een van de vlindertuintjes in Hoogland

een bordje is geplaatst. Konijnen graven stukken open, maar dat is juist goed voor grondbewonende insecten. Rondom het tuintje staan paaltjes met een groene bovenkant. Signaal aan de grasmaaiers dat ze hier voorbij moeten rijden. Recent is een bankje geplaatst waardoor een soort ontmoetingsplek is ontstaan. Het vlindertuintje is een geliefde plek geworden om te fotograferen.

Gert geniet van de natuur in park Schothorst. Hij heeft goede contacten met de groendienst van het Groene Huis. Regelmatig meldt hij bijzonderheden, zoals de pestvogels bij de vijver een paar jaar geleden. Thuis geniet hij van zijn tuin, en van houtbewerken. Hij maakt onder andere bijenhotels van afvalhout. We lopen tot slot nog een rondje park in de hoop de bosuil te zien. En we hebben geluk. Een mooi besluit van ons gesprek.

Stekjes van de vlinderstruik

Tekst en foto's: Arno Kanters

In mijn vorige stukje over bijen en biodiversiteit heeft u kunnen lezen dat de bijen- en vlinderstand enorm is verminderd. En in feite zijn wij, u en ik, daar verantwoordelijk voor. Dat klinkt hard en dat is het ook. Ook al bent u het zich misschien niet bewust, maar elke keer dat u boodschappen doet in de supermarkt, kunt u zich afvragen welk product dat u koopt is geproduceerd zonder kunstmest en landbouwgif. Want die stoffen zijn de pest voor de biodiversiteit in onze natuur. Bewust winkelen wordt de nieuwe uitdaging. Waar ik naar toe wil is dat u iets kunt doen waardoor u een aantal insecten kunt helpen, en wat ook nog erg leuk is. Dat is stekjes kweken van de vlinderstruik. Waarom een stekje en niet een vlinderstruik kopen bij het tuincentrum? Simpel, voor het tuincentrum geldt hetzelfde als voor de supermarkt.

Welke plant is gekweekt zonder kunstmest en 'gewasbeschermingsmiddel'?

De vlinderstruik is de plant bij uitstek die wordt bezocht door vlinders zoals de naam al zegt. Met name atalanta, kleine vos, distelvlinder, gehakkelde aurelia, dagpauwoog en koolwitjes. De plant is gewend om te groeien op arme, droge grond. Als hij maar lekker veel zon krijgt. Dus ook als u geen groene vingers hebt, kunt u genieten van een vlinderstruik en de plant is heel eenvoudig te stekken.

Na de winter gaan mensen hun vlinderstruik snoeien, omdat de plant bloemen geeft op de jonge takken. De toppen kan men stekken in jampotjes met water. Rustig wachten, van tijd tot tijd het water verversen. Na twee tot drie weken ontstaan er worteltjes aan de onderkant van het steeltje. Als de worteltjes een paar centimeter groot zijn, kan het stekje in een kweekpotje met aarde worden gezet. Als de plant begint te groeien en een aardige wortelkluit heeft gemaakt, kan uw nieuwe vlinderstuik in de volle grond gezet worden. Eerst nog wat water geven, maar spoedig kan de plant voor zichzelf zorgen en uitgroeien tot een mooie struik vol bloemen. En dat kost helemaal niets! Het stekken gaat zo goed dat u waarschijnlijk meerdere vlinderstruikjes hebt opgekweekt. Ook leuk als cadeautje voor vrienden en kennissen.

Hebben we nu in één keer de biodiversiteit een boosterinjectie gegeven? Nee, natuurlijk niet. Maar we hebben wel bijgedragen aan de mogelijkheid voor vlinders en bijen om veilig veel nectar zonder gif te kunnen drinken.

Stekken en kweken van een vlinderstruik is ook een goed middel om kinderen bezig te laten zijn met een stukje wonder van de natuur. We zijn van plan om

hiervan een project te maken voor de IVN Werkgroep Jeugd. En voor Amersfoortse basisscholen is er mogelijk in het kader van 'Operatie Steenbreek' nog een plekje langs het schoolplein te vinden waar wat stenen plaats kunnen maken voor vlinderstuiken uit eigen kweek.

En dan? Vlinderstruiken vragen weinig onderhoud. In het voorjaar terugsnoeien tot een paar ogen (uitstulpingen aan de stam) boven het houtige deel. Van daaruit zal hij met veel nieuwe scheuten snel weer een flinke struik worden. Wilt u geen grote struik of heb u enkel een balkon ter beschikking, stek dan een mini vlinderstruik. Die kan in een pot en bloeit uitbundig. Als 's zomers een bloemtoorts is uitgebloeid, kan men deze het beste verwijderen, dan gaan de nieuwe bloemknoppen ook bloeiende toortsen worden. Zo kan je lang genieten van de bloemen en de vele vlinders die op visite komen.

Heuvelrugtuinen - een stukje Nationaal Park in jouw tuin

Door Alies van den Berg (NMU) en Dennis van Mourik (Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug)

'Heuvelrugtuinen' zijn een initiatief van de Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) en IVN Natuureducatie, om het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug nog groter en groener te maken.

Heuvelrugtuinen - Een heuvelrugtuin is een stukje Nationaal Park in jouw tuin. Heuvelrugtuinen bestaan voor minstens 60% uit groen, zijn gifvrij en gastvrij voor vogels en insecten, en bevatten planten die passen in de omgeving van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. Daarmee is je tuin beter bestand tegen hitte, droogte en wateroverlast. Het is goed voor de natuur en je draagt ook nog eens bij aan voldoende grond- en drinkwater.

Iedereen met een tuin kan meedoen - Op de website www.jouwheuvelrugtuin.nl vind je handige informatie, zoals een checklist waarmee je snel aan de slag kunt, deelnemende tuincentra met geschikte planten, tips voor hoe jij met water in je tuin kan omgaan, en hoe je jouw tuin diervriendelijk maakt. Neem snel een kijkje op de website en ga vandaag nog aan de slag met jouw Heuvelrugtuin!

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas
postnl
www.editoo.nl

INDIEN ONBESTELBAAR:
IVN-AFDELING AMERSFOORT
POSTBUS 1012, 3800 BA AMERSFOORT

Het IVN

Het IVN, Instituut voor natuur- en milieu-educatie en duurzaamheid, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer (kennis over) natuur en een betere kwaliteit van het milieu.
Verspreid over Nederland heeft het IVN zo'n 170 plaatselijke afdelingen en een aantal regionale consulentschappen. Meer dan 25.000 leden zetten zich actief in voor de natuur en het milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.
Minimum bedragen contributie: actief lid € 24,-, gezinslid € 5,-, donateur € 10,- en jeugdlid gratis.
Uitgaven: viermaal per jaar het landelijke blad Mens en natuur. Plus viermaal per jaar de lokale uitgave De Natuurkijker. Plus digitale nieuwsbrieven, ook onder de naam De Natuurkijker.
Voorzitter (vacature), voorzitter@ivnamersfoort.nl
Website: www.ivnamerfoort.nl

Groene agenda

8 april - IVN excursie: Park Randenbroek
24 april - IVN excursie: Schothorst tot aan de Eem
15 mei - IVN excursie: Vogelen in het Stationsgebied
12 juni - IVN excursie ism Utrechts Landschap: Bloeiend Bloeidaal
Voorjaar & zomer - Heuvelrugtuinen
Najaar - Mini-cursussen Natuuracademie

Voor informatie zie pagina 2 en 15, en hieronder.

Natuuracademie in het najaar

De Natuuracademie is een samenwerkingsverband van KNNV, IVN en de gemeente Amersfoort. Vóór de coronacrisis organiseerden we elk jaar tien mini-cursussen, met een theorieavond en een excursie, over natuuronderwerpen zoals vlinders, vleermuizen, vogeltrek, mossen, bomen en struiken. Dat doen we nu al tien jaar, en daar beleven jaarlijks meer dan honderdvijftig mensen plezier van.

In het najaar pakken we de draad weer op, met 3 minicursussen: over vleermuizen, trekvogels en insecten. Data en details volgen later.

Meedoen? Sandra Sijbrandij gaat meehelpen vanuit Het Groene Huis. We zoeken nog 1 of 2 mensen extra, met leuke ideeën, een beetje een netwerk en verstand van een aantal natuuraspecten. Zie je hier wat in? Wil je meedoen of meer informatie? Laat het ons weten, bel Arie van den Bremer of Gert Lodewijk, of mail ons via a.vandenbremer@telfort.nl

De KNNV

De KNNV, Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, is een vereniging voor veldbiologie en houdt zich actief bezig met natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming. Onder de leden zijn zowel vakmensen als liefhebbers die meer willen weten.
De KNNV verzorgt excursies en lezingen, kampen en reizen, en inventariseert natuurgebieden. Leden ontvangen het landelijke verenigingsblad Natura dat viermaal per jaar verschijnt, met informatieve artikelen over natuur, natuurbescherming, boekbesprekingen en nieuws uit de vereniging. KNNV-leden krijgen korting op boeken uit de eigen KNNV uitgeverij. Het lidmaatschap van de vereniging kost 28 euro per jaar voor leden, en 14 euro voor huisgenootleden. Donateurs betalen minimaal 10 euro per jaar. IBAN KNNV Amersfoort is NL40 TRIO 0788 9141 89.
Uitgaven: viermaal per jaar het landelijke blad Natura, plus viermaal per jaar de digitale Natuurkijker. Plus digitale nieuwsbrieven, ook onder de naam De Natuurkijker.
Voorzitter (a.i.): Arie van den Bremer,
email: voorzitter@amersfoort.knnv.nl
Website: www.knnv.nl/amersfoort